

vroegere verwaarloozing was nu overgegaan in terzijdestelling, ondermijning en bestrijding. Van der Marck was een rechtsgeleerde, die het aan hem opgedragen *ius naturae* boven alles stelde; in dier voege, dat een aantal andere vakken eenvoudig daarbij ingelijfd en daardoor beheerscht werden. Bij hem was het kerkrecht, en eigenlijk ook de dogmatiek en de moraal, die hij daaraan ten grondslag legde, slechts een onderdeel van het *ius naturae*. En gelijk de theologie, die hij voordroeg, dientengevolge niet anders was dan rationalisme en naturalisme, zoo was door dezelfde oorzaak zijn kerkrecht zuiver collegiaal. Hij ging zelfs nog verder dan men in zijn Duitsche vaderland toen gewoon was; want nog boven alle rechten, die de kerk als collegium hebben kon, liet hij deze twee beginselen gelden: aan de Overheid, ook op kerkelijk gebied, alle macht van wetgeving en van uitvoering; en in de kerk zelve tolerantie, in den zin van leervrijheid, slechts beperkt door de grenzen, die de Overheid uit staatsbelang noodig zou achten. In die kerk konden, volgens hem, de Formulieren van eenigheid daarom toch wel blijven. Hij ontraadde zelfs elke poging om ze te veranderen of af te schaffen, daar dan nieuwe twist, en misschien wel uitbreiding van die Formulieren, te wachten was. Maar men zou ze kunnen handhaven, en dan tevens praktisch de leervrijheid invoeren. Het voorzichtigste zou wel zijn, „*per cordatiorum virorum libertatem sentiendi dicendique easdem [formulas] potius honeste sepelire, quam magno impetu illas evertere velle. Maneant igitur fidei formulae, sed maneant omni effectu juris externi denudatae*” ¹⁾.

Wat op dit college met zooveel ijver en bekwaamheid gedoceerd werd, was dus eigenlijk juist het tegendeel van Gereformeerd Kerkrecht. Voor dit laatste was nu inderdaad zelfs geen plaats meer.

¹⁾ D. i.: „Zich liever ten doel te stellen, om de bedoelde Formulieren aan eene eerlijke begrafenis te helpen, doordat kloeke mannen vrijelijk denken en vrijelijk spreken, dan wel te beproeven, ze door een krachtigen en rechtstreekschen aanval uit den weg te ruimen. Er zij dus handhaving der Geloofsformulieren, maar met dien verstande dat zij geenerlei rechtswerking naar buiten meer kunnen hebben” (I. I., Tom. II, Fasc. II, pag. 69).

Op eene eigenaardige wijze wordt dit advies toegelicht door hetgeen drie jaren vroeger, in 1772, met Van der Marck zelve gebeurd was. In zijn tijd hadden de Belijdenisschriften nog „rechtswerking naar buiten”, ook aan de Groninger hoogeschool, waar, volgens de Academische wetten, een hoogleeraar, die in strijd met die Formulieren bleef leeren, in geen geval in zijn ambt mocht blijven. Nu was tegen Van der Marck, die letterlijk op alle punten geheel afweek, door de Classe van Groningen eene klacht ingediend. De Senaat had na onderzoek wel moeten uitspreken, dat althans op eenige punten zijne leeringen „met de leer van de Symbolische boeken der Hervormde Kerk in strijd” waren. En toen was natuurlijk aanstonds gevolgd, dat zijn kathedraal vacant werd verklaard. Opmerkelijk is, dat hij bij en ook na die procedure bleef volhouden, dat hij geenerlei dwaling erkennen kon, daar er in zijn onderwijs zelfs geen zweem was van onrechtzinnigheid, en dat hij herhaalde-